

Miljøet omkring måltidet

Lise Munk Plum MKS

Klinisk sygeplejespecialist

Kirurgisk klinik, Rigshospitalet

Miljø

”fysiske omgivelser og betingelser som mennesker, dyr og planter lever under i et gensidigt påvirkningsforhold især om klimaforhold og andre naturforhold, men også om menneskeskabte rammer som fx arkitektur og boligindretning”

”Den danske ordbog”

Miljø

”personlige, sociale og samfundsmæssige sammenhænge som mennesker indgår i, og som udgør rammen for deres tilværelse bl.a. om de personkredse som man færdes i ”

”Den danske ordbog”

Miljøet omkring måltidet

- Har miljøet indflydelse på kostindtagelsen?
- Fysiske rammer
- Organisatorisk prioritering af måltider
- Påvirkning af appetitten

Patienternes forventninger

- ”Godt tilfreds, der er altid noget jeg godt kan lide
....Jeg kan undres, når jeg læser i aviser, at
maden er dårlig på hospitaler”*
- ”Fantastisk god – der er nok at vælge imellem. Det
er eksklusiv husmandskost”*
- ”Ofte kedeligt – meget af det samme, meget ens,
ligner hinanden”*
- ”Det er som forventet”*

Patienternes forventninger

”Det er en super kok I har her på hospitalet – det er på højde med restauratørmad og det ved jeg, for jeg er selv restauratør. Det er utroligt, når I laver mad til så mange portioner. Det er meget lækkert og veltilberedt og ikke mindst flot pyntet – og det er jo godt for øjnene – de bliver fristede”

Rigshospitalets centralkøkken, kvalitativ brugertilfredshedsundersøgelse 2009

Patientens forventninger

”Maden er direkte uacceptabel. Hvorfor skal syge mennesker leve af det værste gang sprøjt? Økovarer og masser af grønt, tak!”

”Mulighed for bedre mad, samt at rykke spisetiderne, hvis man har lyst. Hvorfor skal man absolut vækkes kl. 7, år man alligevel bare skal ligge og glo?”

Kræftpatientens verden, Kræftens bekæmpelse 2006

lise.munk.plum@rh.regionh.dk

Fremtidens sengestue

Alle informanterne giver ... udtryk for et behov for social kontakt i større eller mindre grad. Informanterne efterspørger rum, der sikrer nogle fælles faciliteter, hvor man kan mødes og spise sammen, træne og motionere sammen, og rum hvor man kan være sammen med sin familie i fred for medpatienterne og personalet.

Fokusgruppeinterview fra "Fremtidens patientstue" 2008

www.rh.dk

lise.munk.plum@rh.regionh.dk

Fremtidens patientstue

”I relation til sengestuens arkitektur og patientens helbred er det centralt at respektere både patientens faktiske brug af sengestuen og den subjektive fortolkning, som patienten har af sengestuen....”

”Det er således ikke muligt at bestemme på forhånd, hvordan patienten oplever og påvirkes af sengestuen, men arkitekturen bør vælges med omhu og tanke for, at den kan være helbredende for patienten.”

Fremtidens patientstue” 2008

Fremtidens patientstue

”For personalet .....handler det om at kunne respektere patienternes privatliv og sociale behov ved hjælp af hospitalets arkitektur og indretning, og tilbyde og anvende den mest velfungerende behandlingsteknik er grundlæggende for personalets oplevelse af at give en god pleje og behandling”

”Fremtidens patientstue” 2008

lise.munk.plum@rh.regionh.dk

Kræftpatientens verden

Hvor tilfreds har du været med de fysiske rammer på sygehuset (stuerne og andre lokaler, **maden**, rengøringen og andre faciliteter?)

33% er meget tilfredse og 51% er tilfredse.

n = 1518 patienter hvilket er en svarprocent på 68%
70% angiver intet vægttab, 15% angiver en del eller meget

Kræftpatientens verden, Kræftens bekæmpelse 2006

Plads til at spise måltider

- Personalet sørger for at nedbryde madens institutionspræg ved serveringen
- Køkkenet laver mad til kosttyper

”Hvor intet symbol er angivet, kan alle kosttyper (dog ikke hjertevenlig kost) spise menuen”

Måltidets rolle i det moderne hospital

Patienterne forventer måltider

- serverer vi ”ernæring”?

Ernæringsfysiologi > < madkultur og social
betydning af måltider

Lotte Holm. Måltider på hospitalet. Mad, måltider og mennesker - i et samfundsvidenskabeligt perspektiv. 2003

Lisbeth Haastrup. Kostvaner eller madkulturer? Tværvideenskabelige perspektiver på sundhed og sygdom. 1997

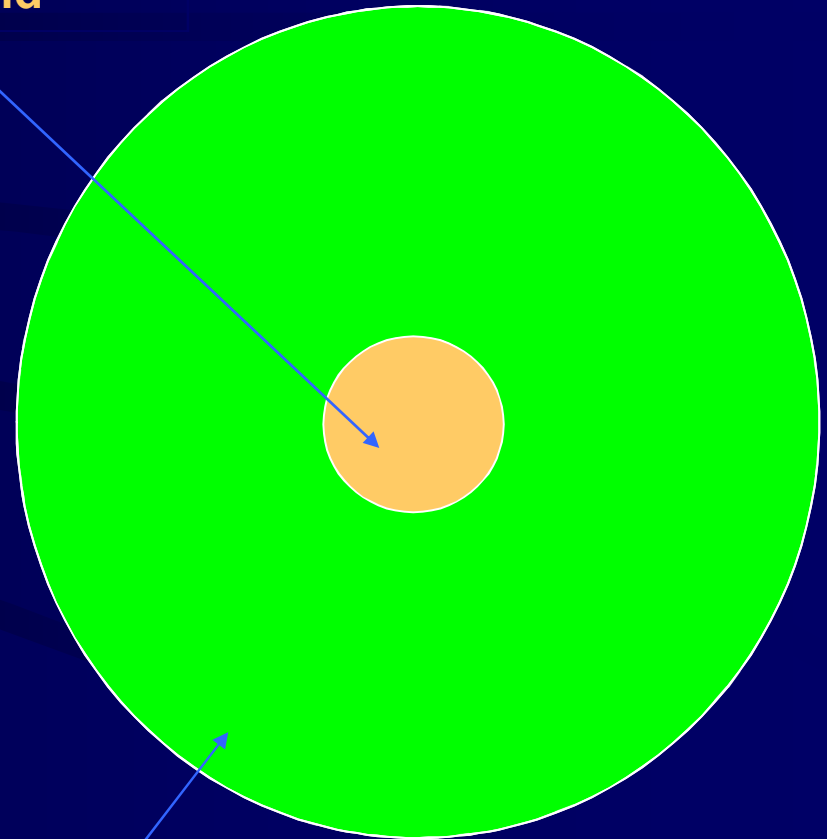
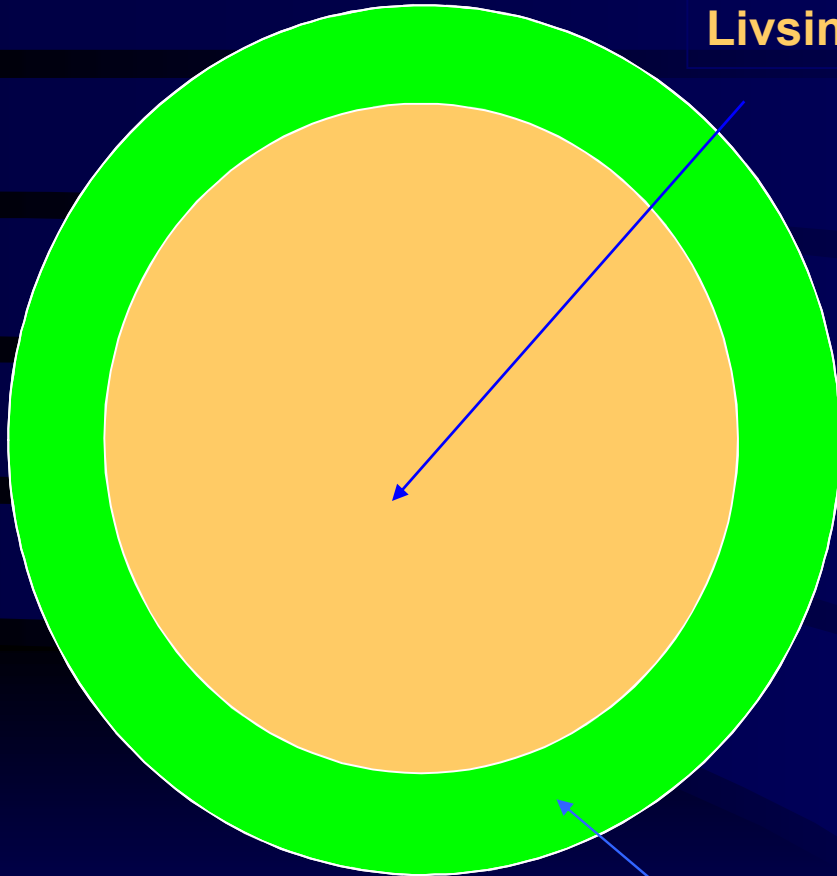
Ændret betydning

” Det er jo ikke fordi der ikke er tid nok, – men der er ligesom alligevel hele tiden noget man skal – og det tager tiden. Den her kop kaffe har jeg f. eks. været det meste af en halv time om at hente og få ned. Det plejer jeg jo ikke at være mere end 5 – 10 minutter om derhjemme, vel? Det er jo en hel olympisk præstation at komme i bad for ikke at snakke om at spise morgenmad.”

RASK

SYG

Livsindhold

Hverdagsrutiner

Appetitens 4 niveauer

- Den fysiologiske appetit
- Den individuelle appetit
- Den sociale appetit
- Den politiske appetit

(Søren Tange Kristensen, Sult, appetit og mæthed.
Tidsskriftet Antropologi 1999 nr.39)

Den fysiologiske appetit

- Appetitregulering
- Sult => mæthed
(sensoriske, kognitive, postingestive og postabsorbptive effekter)
- Sammensætning af næringsstoffer i måltidet

Den individuelle appetit

”appetitreguleringens fænomenologi”

- Den indre krops perception
ex. oplevelsen af ”hul i maven”
- Den ydre krops perception
lugt, smag, udseende, konsistens,
temperatur

Patientudsagn:

” Ja, hvis det er på en paptallerken, så er det lige meget om det er et rigtig flot stykke flæskesteg med højt belagt. På en paptallerken med plasticbestik – det er dødssygt!” (kvinde 46 år)

”Om jeg spiser af en paptallerken eller kongeligt porcelæn, det siger mig heller ikke noget,- eller sølvtallerkner...nej, det gør det ikke.” (mand 63 år)

Hvad siger patienterne?

"Maden, der kom ind var klasket op på tallerkenen, hældt sovs ud over det hele. Jeg kan ikke fordrage at spise mad, hvor det hele svømmer rundt i sovs, hvor man ikke kan se, hvad de enkelte dele er. Sådan noget, der svømmer rundt i sovs, det kan jeg slet ikke spise"

Video: Et spørgsmål om appetit

Den sociale appetit

- Sult, mæthed og appetit opleves forskelligt afhængigt af situationen
- Måltidets sociologi
- Appetitten knyttet til kroppens signalværdi i samværet med andre

Situationsafhængig smag

”Jeg føler at alt er usikkert, forstår du..ja, hvordan skal det gå for mig...det er klart, så kan jeg ikke spise så godt. Du ved, det smager ikke på samme måde”

Kvinde 89 år, Wikby: ”The willingness to eat”

Måltidets sociologi

”Jeg spiser faktisk af bakken...mange synes det er mærkeligt, at spise af bakken...men det synes jeg ikke,...fordi maden er dejlig varm. Jeg gør ikke så meget ud af det.....og tit ser jeg også fjernsyn”

Hilmer, hjemmeboende.Kofod. ”Det er jo ikke et måltid”

Måltidsfællesskaber

”Det er meget rart at sidde og spise god mad sammen og vi er glade for det og støtter hinanden.”

Kvinde, 81 år. Wikby: ”The willingness to eat”

”Det er ikke så meget maden, jeg går ud for. Det er oplevelsen af, at der sker noget omkring mig...at der er lidt liv. For det er jo ikke et måltid, at sidde alene og spise.”

Kaj 77 år, Hjemmeboende. Kofod. ”Det er jo ikke et måltid”

Den politiske appetit

- Ernæringsoplysning
– en samfundsopgave
- Idealisering af den sunde krop

Hvad siger patienterne

- Det politiske niveaus betydning for appetitten

”Jeg har så god samvittighed, når jeg spiser wok-mad, for der er alle de gode ting, olivenolie til at wokke grøntsagerne i og så videre”

Video: Et spørgsmål om appetit

Patientudsagn

Meget varierende kvalitet i personalets interesse i og varetagelse af opgaverne på ernæringsområdet

”Man kan jo blive kendt på sin kvalitet på mange måder. Her er et område, hvor man godt kunne sige: Her på vores afdeling skal patienterne opleve at få serveret maden ordentligt” (mand 51 år)

Patientudsagn

om at få et omhyggeligt serveret måltid:

”Det signalerer at man også er noget. At man ikke bare er sådan en klat, der ligger inde i sengen, men man er også en person. Man er her med alle sine fornemmelser og følelser. Det betyder noget, fordi ellers føler man sig let overset. Det behøver ikke at være sådan, men sådan føles det. ” (Kvinde 46 år)

Har miljøet betydning
for kostindtaget?

Har vi indflydelse på miljøet?